

Zinnik

Lichtplan voor een historische site

Foto's: Light to light

Bij een renovatie begin je hoe dan ook altijd bij de bestaande situatie. Zo kan de bestemming van een woning veranderen, maar de historiek van het gebouw blijft hoe dan ook alomtegenwoordig. Ze zal vaak invloed hebben op de nieuwe inrichting. Bij verlichting is dat niet anders. Het is een stelling van Fiorenzo Namèche van het studie bureau Light to light. Als het op straatverlichting aankwam, dan waren de verkeersassen in het nabije verleden in het historische stadje Zinnik ruim bevoordeeld tegenover de woonstraten, de pleinen en de stegen.

Maar de aanpak was niet altijd consequent. Zo bedacht men iets voor een kruispunt bijvoorbeeld, terwijl het volgende kruispunt heel anders verlicht werd. Die situatie stemt niet meer overeen met onze huidige kijk op stedenbouw en inrichting van de publieke ruimte. Licht moet klaarheid scheppen, letterlijk en figuurlijk, benadrukte de lichtontwerper in de loop van het gesprek. Zo heeft elke stad of wijk haar aparte zones, haar assen, haar verborgen hoeken, haar trekpleisters, haar verpozingsplekken, enz. Die verschillen in sfeer, karakter en eigenheid moeten 's nachts ook duidelijk herkenbaar zijn. En toch moet licht een samenhang creëren. Daarvoor heb je een verhaal nodig. Om dat te kunnen schrijven heb je een grondige kennis van de site nodig.

OPMETING EN INVENTARISATIE

Zo komen we uit bij de eerste fase van het lichtplan: opmeting en inventarisatie. Aan de hand van lichtmetingen op de verschillende invalswegen, woonstraten, winkelstraten, pleinen, enz. kan je een plan met de lichtwaarden opmaken. Dat zegt alleen iets over de hoeveelheid licht, maar nog niets over de kwaliteit of de aard ervan. Maar als je er bovenop een tweede layer legt met de eigenschappen van de plaatselijke verlichting en uitrusting krijg je een veel genuanceerder en correcter beeld van de nachtsituatie binnen het stedelijk weefsel. Van plek tot plek moet de aard van de belichting kritisch bekeken worden: is er veel strooilicht? Gaat er licht in de hemelkoepel verloren? Hoe is de lichtkegel? En wat is haar kleurtemperatuur? Is er sprake van verblinding? Zo ja,

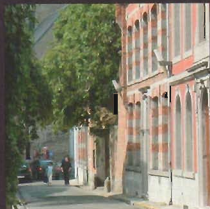
in welke situatie? Ook van belang in de beleving van de plek is de integratie van de armaturen in de omgeving. Zo creëert de implanting van de masten om de zo veel meter een ritme dat voor de begeleiding van de fietser of automobilist van belang kan zijn. Armaturen aan de gevel doen dat veel minder en zijn minder opvallend aanwezig in het straatbeeld. Beleving van beide situaties is heel anders en toch heeft het op zich niets te maken met de hoeveelheid licht boven het wegdek. Soms kunnen verouderde toestellen een heel nefaste invloed hebben op de beeldvorming van de ruimte. Maar hier en daar maken oude lantaarns de charme van een wijk uit. Het zijn twee uitersten. Daartussen ligt een waaiertje aan waardebeoordelingen. Maar het spreekt vanzelf dat ook de technische evaluatie niet zonder belang is. Uit dat onderzoek zal blijken waar de armaturen aan vervanging toe zijn en waar ze nog even mee kunnen. Dat is ook een facet van het lichtplan. Per definitie kan de hele verlichting van een stad

of wijk niet in één keer vervangen worden. Aanpassingen zullen stapsgewijs uitgevoerd worden. Alleen gebeurt dit dan op basis van het totale lichtconcept. En dat is op termijn een garantie voor een coherent en leesbaar nachtbeeld.

REGISTRATIE EN OBSERVATIE

Een tweede element in de analyse van de site is de registratie van het verkeer, de voetgangerscirculatie, de verblijfsgebieden enz. Hier ook gaat het om een kwantitatief en een kwalitatief onderzoek. Het spreekt vanzelf dat het aantal voertuigen en passanten van groot belang zijn voor je aan belichten kan gaan denken. Minder vanzelfsprekend, maar minstens even belangrijk is het karakter van de omgeving. Zo zijn profiel van de weg en de opdeling van het openbaar domein ter plaatse af te lezen. Om evidente redenen zullen die elementen een invloed hebben op het lichtconcept. Wat minder evident is en meer inlevingsvermogen van de ontwerper

De fakkel werd speciaal ontworpen voor stegen en nauwe straten. De vormgeving op zich roept al een romantische sfeer op.

vraagt is greep krijgen op het stadsweefsel zelf. Er bestaat een link tussen het leven op straat en de bebouwde omgeving, of tussen mensen, hun gewoonten en de inrichting van de publieke ruimte. Die registratie is meer een kwestie van aanvoelen dan van het noteren van feiten of cijfers. Daar bovenop is er de geschiedenis. Minimaal of overweldigend, maar altijd zichtbaar aanwezig. Dat speelt ook een rol in de beleving van de woon- en leefomgeving. Maar hoe je als lichtontwerper met al die gegevens zal omgaan zal afhangen van je visie en je eigen interpretaties. Zoals in de architectuur bestaan er in de stedenbouw geen vaste regels, alleen is er een mengeling van traditie, normen, kennis en gebruiken. Op de één of andere manier heeft elke toevallige passant leren omgaan met die passieve kennis. Zo weet hij onbewust dat een as naar een bepaald punt in het stadsweefsel leidt en dat een zijstraat van een as een verbindings- of bestemmingsfunctie heeft. Op die manier kan hij zich oriënteren, en ook zicht krijgen op de structuur. 's Nachts wil hij dat ook.

STEDENBOUWKUNDIGE SYNTHESE

Die structuur volgt dan weer uit de socio-economische en demografische ontwikkelingen van de opeenvolgende cultuurperiodes. Dat moet je gaan ontwarren. Zo ga je een waarde geven aan elke ruimte, elk monument of gebouw. Je gaat de woon-, winkel-, en ambachtszones in kaart brengen. En ook de speelplekken en de groenzones komen in je totaalplan voor. Door al de verschillende gegevens uit je onderzoek op mekaar te leggen krijg je een totaalbeeld van

het ontwerpgebied. Vanaf dan kan je vorm beginnen geven met licht.

LICHTPLAN VOOR DE HISTORISCHE STAD ZINNIK

CONTEX

De historische radiaal-concentrische structuur van de stadskern is nagenoeg intact gebleven, wat deze site uniek maakt. Bovendien vormt de imposante kapittelkerk het visuele en werkelijke middelpunt van de stad. Daarnaast telt deze middeleeuwse kern tal van van waardevolle huizen en monumenten. Binnen het weefsel is er een duidelijk verschil tussen het karakter van de radiale assen en de woonstraten en stegen. Gelukkig bleef het bovenlokaal verkeer buiten de eigenlijke stadskern en maakt dit hoofdzakelijk gebruik van de randweg. Zo ontstaan de facto een aantal poortsites op de kruispunten met de historische toegangswegen. Alleen kwam niets van dit allemaal tot zijn recht. Een verouderde verlichting gaf en geeft hier en daar nog een chaotisch beeld van de stad te zien. Door de veelvuldige verblinding was het op tal van plekken zelfs niet leuk vertoeven. Bovendien kwamen vele mooie monumenten en gevels niet tot hun recht.

LICHT EN BEELDVORMING

Leesbaarheid en sfeer zijn de twee belangrijke pijlers van het lichtconcept: Door de aparte benadering van de verschillende zones wordt de structuur van de stad 's nachts zichtbaar en voelbaar. Zo is de verlichting van de stradsrand, om verkeerstechnische redenen, functioneel. Toch ligt de nadruk op het concept rand.

Daarin krijgen de poortsites dan weer een bijzondere status. Verlichte banieren (met leds), bomen die van onderuit belicht worden, bijkomende aanstraling van het wegdek vanuit de gevels zijn mogelijkheden die ter plaatse al dan niet in combinatie met mekaar een apart karakter geven aan de toegang tot de oude stadskern.

Binnen het stedelijke weefsel maakten de ontwerpers onderscheid tussen drie verschillende zones. Elk van die zones komt overeen met een sfeer: statig, gezellig of romantisch.

- Statig staat voor de assen met commerciële functie en voor de gebieden met belangrijke historische monumenten.
- Gezellig is voor straten met woon-, winkel- en verblijfskarakter.

Romantische sfeer
Design Pietro &
Firenze Namèche

- Romantisch blijft voorbehouden voor de steegjes en nauwe verbindingsstraatjes. De nieuwe belichting draagt op die manier in niet geringe mate bij tot de leesbaarheid van de ruimte.

LEESBARE STAD

Vertrekkende van de randen van de stad, waar functionele verlichting omwille van het verkeer de dienst uitmaakt, zijn het de poortsites die de aandacht zullen trekken. Plaatselijk zal de witte accentverlichting (o.a. leds) er afwijken van de baanverlichting met zijn gekende gelige tint (te vergelijken met die van de gewestwegen). In welke omgeving je dan komt zal je meteen aanvoelen. Het plaatselijke licht zal je vertellen of je een stap zet in de richting van een as met culturele en commerciële functies, in een woonstraat komt of in een steegje om in te flaneren beland bent.

LICHT EN HERKENBARE SFEER

Niet alleen is de lichtpunthoogte per omgeving sterk verschillend. Ook het licht zelf is qua intensiteit, kleurtemperatuur en karakter heel erg verschillend.

Stadse beleving

De uitstraling van de handelsstraten is wit, helder en briljant. Maar vooral de verticaliteit van de gevelverlichting zal die straten een zekere grandeur geven. Het relatief koude licht (min 3000°K) staat borg voor een mooie perceptie van de ruimte. Die combinatie wit licht en verticaliteit levert een beeld van een stadse straat op.

Gezelligheid

In de woonstraten komt het er niet op aan om de ruimte in de hoogte maximaal te

benutten, maar het licht onder de vijf meter te houden. Zo blijft de sfeer open en gezellig. In die beleving speelt kleurtemperatuur ook een belangrijke rol. Warm wit (2850°K) staat garant voor herkenbaarheid, maar ook voor een zekere intimiteit.

Romantiek

Binnen de stadsmuren houden mensen er ook aan om de geborgenheid van de smalle straatjes en stege op te zoeken. Flaneren kan alleen bij een zacht schijnsel. De goudkleurige lichtstraal van de gloeilamp is ideaal om die sfeer op te roepen. Ondanks het warme licht blijven de kleuren goed herkenbaar en blijft een minimale zichtbaarheid gegarandeerd.

Op dit moment zijn alleen de stege en nauwe straten volgens plan uitgeveerd.

Het spreekt vanzelf dat de gloeilamp zelf niet meer in aanmerking komt. Zuinigere lichtbronnen met een lange levensduur kunnen die 2500°K ook aan.

MEER INFO

LIGHT TO LIGHT
 Fiorenzo Namèche
 Leuvensesteenweg 658
 1030 Brussel
 tel 02 744 23 25